

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор,
полковник внутрішньої служби,
к.ю.н., доцент

Олександр ОЛІЙНИК

«___»_____2020 р.

СИЛАБУС

навчального курсу «Управління витратами»

спеціальність 051 «Економіка»

форма навчання: денна

РОЗРОБНИК:

викладач

Лісова М.А._____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри економіки та
соціальних дисциплін

Протокол № __ від «__»_____202_ р.

Кредити та кількість
годин:

3 кредити ECTS; години: 16 годин лекцій, 20 годин
семінарських занять, 10 годин практичних занять та
44 години самостійна робота.

Чернігів – 2021

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

**СИЛАБУС
навчального курсу «Управління витратами»
спеціальність 051 «Економіка»
форма навчання: денна**

Кредити та кількість годин: 3 кредити ECTS; години: 16 годин лекцій, 20 годин семінарських занять, 10 годин практичних занять та 44 години самостійна робота.

Чернігів – 2021

Анотація курсу

Через обмеженість всіх видів ресурсів виробництво без витрат взагалі неможливо. У процесах виробництва й доведення продукції до споживача застосовуються сотні різних матеріалів, комплектувальних виробів, використовуються різні види устаткування й інструменту, провадиться велика кількість різноманітних операцій. В результаті формуються витрати підприємства, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

Управління витратами виступає однією з найважливіших конкретних функцій менеджменту. Формування ефективної системи управління витратами та впровадження в управлінську практику відповідного сучасного інструментарію є необхідною вимогою для забезпечення високої конкурентоспроможності під-приємств.

Особливо актуально проблема управління витратами стоїть перед вітчизняними підприємствами, які нині перебувають на етапі пошуку раціональних організаційних форм і методів менеджменту з урахуванням міжнародних вимог і правил, що підвищує вимоги до кваліфікації фахівців економічного профілю та керівників. Саме вони повинні формувати систему управління витратами на підприємстві, опрацьовувати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання собівартості продукції, обґрунтовувати заходи щодо раціонального використання ресурсів та їх економії, вміти обґрунтовувати та реалізовувати ефективні управлінські рішення, спираючись на показники витрат.

Знання цих особливостей є запорукою ефективної організації процесів управління витратами в організації. Відповідно, формування професійних компетентностей щодо володіння методами і засобами управління витратами підприємства та цілісного уявлення про систему управління поточними витратами на рівні підприємства та його структурних підрозділів у майбутніх фахівців з економіки та менеджменту є важливим завданням в системі їх підготовки.

Мета курсу

Метою навчальної дисципліни “Управління витратами” є формування у студентів системи знань про закономірності формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень на підприємстві.

Організація навчання
Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Загальна характеристика витрат	8	2	2	-	4
2	Концептуальні засади управління витратами на підприємстві	10	2	4	-	4
3	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	12	2	4	-	6
4	Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	12	2	2	2	6
5	Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень	12	2	2	2	6
6	Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	12	2	2	2	6
7	Мінімізація витрат на створення і зберігання виробничих запасів	12	2	2	2	6
8	Управління витратами на якість	12	2	2	2	6
Всього годин за курсом		90	16	20	10	44

Завдання до семінарів, практичних занять та самостійна робота

ТЕМА 1. Загальна характеристика витрат

Питання до семінарського заняття:

- 1 Економічну сутність витрат підприємства, їх різновиди.
- 2 Основні законодавчі та нормативно-правові документи, що регламентують склад витрат та визначають собівартість продукції.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати, презентації):

1. Концепція витрат як економічної категорії.
2. Сутність процесу управління витратами.
3. Взаємозв'язок теорії виробництва і витрат.
4. Роль і значення управління витратами в умовах ринкової економіки.
5. Місце управління витратами в системі менеджменту підприємств і організацій.
- 6 Охарактеризуйте принцип класифікації витрат та основні цілі її застосування.
7. Наведіть класифікацію витрат для оцінки запасів та визначення фінансових результатів.
8. Охарактеризуйте витрати для прийняття управлінських рішень.
9. Наведіть класифікацію витрат для контролю за виконанням.

Практична частина

Розподілити витрати, наведені в таблиці згідно запропонованих класифікаційних ознак, поставивши у відповідній графі знак «+»:

- за способом перенесення вартості на продукцію (прямі та непрямі);
- за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат (змінні, постійні);
- за зв'язком з виробничим процесом (виробничі та невиробничі).

Перелік витрат	Витрати підприємства					
	прямі	непрямі	постійні	змінні	виробничі	невиробничі
1 Витрати на сировину та матеріали						
2 Витрати на паливо та енергію на технологічні цілі						
3 Амортизація устаткування за умови випуску 3-х видів продукції						
4 Витрати на проведення маркетингового дослідження						
5 Витрати на паливо та енергію для опалення приміщення цеху						
6 Витрати на оплату послуг аудиторської фірми						
7 Витрати на придбання палива для автомобіля директора						
8 Витрати на відрядження головного інженера						
9 Витрати на підвищення кваліфікації економіста цеху						
10 Витрати на придбання канцтоварів для офісу						
11 Амортизація складського обладнання						
12 Орендна плата офісного приміщення						
13 Відрахування на соціальні заходи з заробітної плати основних робітників						
14 Основна заробітна плата робітників, працюючих на відрядній системі оплати праці						
15 Послуги зв'язку						
16 Транспортування готової продукції						
17 Удосконалення технології та організації виробництва						
18 Рекламні акції						
19 Плата за розрахунково-касове обслуговування в банку						
20 Комплектуючі вироби						

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8.

ТЕМА 2. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві

Питання до семінарського заняття:

- 1 Витрати як база ціни і фактор прибутковості.
- 2 Формування планових і фактичних витрат.
- 3 Методи обліку витрат.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати, презентації):

- 1 Сутність та практичне застосування методів: стандарт-костинг та директ-костинг.
- 2 Сутність та практичне застосування методів: LCC - аналіз (розрахунок витрат за етапами життєвого циклу) та метод ABC (калькулювання за видами діяльності).
- 3 Сутність та практичне застосування методу CVP-аналіз (аналіз витрати – обсяг виробництва – прибуток, визначення критичної точки виробництва).
- 4 Сутність та практичне застосування методів: таргет-костинг (метод управління за цільовою ціною) та кайдзен-костинг (постійне зниження витрат)
- 5 Сутність та практичне застосування методів: кост-кілінг (калькуляція максимального зниження витрат) та система «Точно в строк» (Just-in-Time)
- 6 Сутність та практичне застосування методів: попроцесний та позамовний.
- 7 Охарактеризуйте функціональний та організаційний аспекти системи управління витратами.
- 8 Оцінка ефективності функціонування системи управління витратами.

9 Охарактеризуйте управлінський і фінансовий аспекти формуванні витрат підприємства.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8.

ТЕМА 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Питання до семінарського заняття:

- 1 Характеристика видів центрів відповідальності за функціональним принципом.
- 2 Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів при складанні кошторисів.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Класифікація центрів обліку виробничих витрат за видами.
- 2 Сутність терміну « кошторис » та функції, які виконують кошториси центрів відповідальності.
- 3 Чи існує різниця між двома поняттями « бюджет » і « кошторис »? Аргументуйте свою відповідь.
- 4 За якими ознаками можна розглядати формування центрів відповідальності?
- 5 Охарактеризуйте структуру кошторису.
- 6 Що таке гнучкий кошторис? Яка формула гнучкого кошторису?
- 7 Охарактеризуйте центри прибутку, центри рентабельності та центри інвестицій.
- 8 Поясніть сутність методу прямого розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами . Які переваги цього методу ?
- 9 Класифікація центрів витрат.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8.

ТЕМА 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів

Питання до семінарського заняття:

- 1 Особливості калькуляції в одно- і багатопродуктовому виробництві.
- 2 Калькуляція у комплексних (сумісних) виробництвах.
- 3 Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Завдання 1. У собівартості продукції виробничого підприємства постійні витрати становлять 20%. Необхідно визначити відносне зниження постійних витрат і всієї собівартості у відсотках , якщо обсяг виробництва зросте на 10%.

Завдання 2. Підприємство виготовляє 3 сорти продукції : А , Б , В . За місяць виготовлено 90 тис . тонн , на що витрачено 979 тис . грн . Дані за окремими сортами :

А – 25 тис . тонн , коефіцієнт еквівалентності – 1,2;

Б – 35 тис . тонн , коефіцієнт еквівалентності – 1,0;

В – 30 тис . тонн , коефіцієнт еквівалентності – 0,8.

Базовим є сорт Б . Необхідно розрахувати собівартість різних сортів продукції.

Завдання 3. Передбачається виробництво виробу А, збільшити в наступному місяці з 1000 до 1300 шт. У зв'язку з цим витрати на збут зростуть на 2000 грн. Загальновиробничі витрати в звітному місяці становлять 15 000 грн., у тому числі змінні – 8000 грн., постійні – 7000 грн. Тобто на один виріб припадає 15 грн. загальновиробничих витрат і 45 грн. прямих змінних витрат .

Обчислити, як вплине на виробничу собівартість виробів збільшення їх виробництва. Визначити плановий операційний прибуток в наступному місяці та його зміну порівняно з попереднім періодом , якщо буде продано всі вироби, тобто 1400 шт.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Поясніть мету калькуляції на продукцію і яка її роль в системі управлінні витратами?

2. У чому полягають сутність, переваги і недоліки калькуляції заповними витратами?
3. У чому полягають сутність, переваги і недоліки калькуляції за неповними витратами?
4. Охарактеризуйте методи калькуляції в одно продуктовому виробництві.
5. У чому специфіка і проблема калькулювання у багатопродуктовому виробництві?
- 6 Назвіть методи розподілу загальних витрат у комплексному виробництві.
- 7 Назвіть та охарактеризуйте існуючі методи прогнозного визначення собівартості виробів на етапах їх розробки та освоєння виробництва.
- 8 Охарактеризуйте види собівартості продукції.
- 9 Охарактеризуйте основні види калькуляцій.

Практична частина

Завдання 1 У звітному році собівартість товарної продукції склала 450,2 тис.грн, витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції встановлені в розмірі 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції збільшиться на 8 %. Визначте собівартість товарної продукції планового року.

Завдання 2 За рік підприємство виготовило 1000 виробів загальною собівартістю 8000 грн., при чому питома вага основної заробітної плати виробничих робітників складає 25 %. Визначте розмір загальновиробничих витрат, що були включені в калькуляцію собівартості одиниці продукції, якщо їхня загальна сума дорівнює 3500 грн.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ТЕМА 5. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень

Питання до семінарського заняття:

- 1 Теоретична сутність використання аналізу систем «витрати – випуск –прибуток».
- 2 Основні показники в системі аналізу взаємозв'язку «витрати- випуск- прибуток».

Ситуаційні задачі або справи до практичного заняття:

Завдання 1. Підприємство уклало договір на виробництво 1,5 тис. виробів на суму 75 тис. грн. Сума постійних витрат на виконання замовлення дорівнює 27 тис. грн, а змінні витрати на одиницю продукції — 20 грн. Визначити точку беззбитковості.

Завдання 2. Підприємство може укласти договір на виробництво партії виробів за ціною одиниці 28 грн. Постійні витрати дорівнюють 160 тис. грн., а змінні на одиницю продукції — 11 грн. На яку кількість продукції потрібно укласти договір, щоб підприємство отримало прибуток у розмірі 70 тис. грн.?

Завдання 3. Фактичний обсяг виготовлення аксесуарів для мобільних телефонів 25 тис. шт., а обсяг беззбиткового виробництва аксесуарів для мобільних телефонів – 20 тис. шт. Визначити скільки складатиме коефіцієнт безпеки виробництва аксесуарів для мобільних телефонів.

Завдання 4. Визначити операційний важіль та на скільки зміниться прибуток, якщо маржинальний дохід підприємства зв'язку складає 20 000 грн., прибуток – 8 000 грн., а обсяг надання послуг зв'язку збільшується на 10%. Прибуток від реалізації послуг зв'язку становить 2000 тис. грн., постійні витрати – 400 тис. грн., а змінні витрати – 1500 тис. грн. Необхідно визначити точку беззбитковості, маржинальний дохід та операційний левверидж.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Які особливості поведінки витрат у короткостроковому і довгостроковому періодах?
2. Що таке середні витрати та їх роль у розрахунку ефективності діяльності підприємств?
3. Охарактеризуйте економічну сутність закону спадної віддачі.
4. Дайте визначення граничним витратам та граничному доходу.

5. В чому полягає сутність та значення оцінки ефективності управління поточними витратами.
6. Наведіть характеристику та наслідки позитивного та негативного ефекту масштабу виробництва.
7. Розкрийте економічну сутність і роль коефіцієнта маржинального доходу.
8. Операційний важель (лівередж): економічна сутність та методика розрахунку.
9. Значення та методика розрахунку показників запасу міцності та коефіцієнта запасу міцності.

Практична частина

Завдання 1. Визначити операційний леверидж за двома структурними підрозділами підприємства зв'язку, якщо:

1) по першому структурному підрозділу: – прибуток від реалізації послуг складає 340 тис. грн., змінні витрати – 60 тис. грн., а загальні витрати – 110 тис. грн.

2) по другому структурному підрозділу: – прибуток від реалізації послуг складає 270 тис. грн., змінні витрати – 70% від загальної суми витрат, яка становить 90 тис. грн.

Завдання 2. Визначити беззбитковий обсяг виробництва продукції за такими даними: виробнича потужність підприємства 700 тис. одиниць продукції, чиста виручка від реалізації всієї продукції 9000 тис. грн. Постійні витрати становлять 3200 тис. грн., змінні витрати на виробництво 700 тис. одиниць продукції становлять 4150 тис. грн.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ТЕМА 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Питання до семінарського заняття:

- 1 Фактори, що зумовлюють економію витрат підприємства.
- 2 Характеристику видів контролю витрат.
- 3 Систему принципів, за допомогою яких відбувається стимулювання економії ресурсів.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Завдання 1. Нехай планова величина витрат підрозділу на утримання та експлуатацію машин і устаткування становить 17510 грн., у тому числі змінна частина – 7250 грн. Фактична величина вказаного виду витрат дорівнює 17565 грн. Необхідно встановити відхилення фактичних витрат від планових, урахувавши той факт, що завдання з виробничої програми підрозділ виконав на 102,5 %.

Завдання 2. Собівартість товарної продукції підприємства в базовому періоді складала 380,5 тис. грн. У звітному періоді підвищилася продуктивність праці на 6 % та середня заробітна плата на 4 % за незмінного розміру постійних витрат. Питома вага оплати праці в собівартості продукції – 23 %, постійних витрат – 20 %. Визначте процент зниження собівартості та отриману економію під впливом вказаних факторів.

Завдання 3. Виконуючи разове замовлення, бригада зекономила дефіцитних матеріалів на 1000 грн., використавши для цього спеціальне пристосування, яке коштувало 300 грн. і подальшого застосування не мало. Податок на прибуток 18%. Необхідно визначити максимальний розмір премії, яка може бути виплачена бригаді за економію, не спричиняючи втрат.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1. З'ясуйте сутність і сферу застосування оперативного обліку.
2. Назвіть специфічні риси бухгалтерського обліку. Які можливості надає аналітичний бухгалтерський облік за управління витратами?
3. У чому полягають управлінський та фінансовий аспекти бухгалтерського обліку?
4. Що таке статистичний облік? Його особливості.
5. Які види контролю розрізняють за рівнем аналізу витрат; за технологією контролю витрат?
6. З'ясуйте співвідношення видів контролю за різними класифікаційними ознаками.

7. У чому полягає сутність механізму управління за відхиленнями?
8. Які форми і джерела матеріального стимулювання зниження рівня витрат?
9. Наведіть варіант розподілу премії підрозділу підприємства за економію ресурсів між членами його колективу.

Практична частина

Завдання 1. За даними таблиці – Витрати цеху за рік, тис. грн.:

- 1) перерахувати планові витрати на фактичний обсяг виробництва;
- 2) визначити результат діяльності підрозділу за показником витрат (економія, перевитрати).

Стаття витрат	Планові витрати	Фактичні витрати
Прямі матеріальні витрати	48 000	50 400
Прямі витрати по заробітній платі	24 000	25 200
Інші прямі витрати	12 000	10 800
Загальновиробничі витрати	36 000	37 200
у тому числі:		
– змінні	12 000	13 440
– постійні	24 000	23 760
<i>Усього</i>	<i>120 000</i>	<i>123 600</i>

План за обсягом виробництва цех виконав на 108%. Перевиконання плану було доцільним.

Завдання 2. Підприємство виготовляє змійовики опалення для ванних кімнат. Норми прямих змінних витрат на один змійовик такі :

- матеріали (труби) – 3 пог. м за ціною 70 грн. за 1 пог. м ;
- трудомісткість – 1,2 людино - години, середня тарифна ставка згідно з установленими розрядами роботи – 64 грн. за годину.

За місяць виготовлено 2500 шт. змійовиків, для чого було закуплено і використано 7725 пог. м труб. Фактично на виготовлення змійовиків витрачено 2940 людино – годин.

Визначити:

- 1 Фактичні витрати за місяць.
- 2 Відповідність прямих витрат на матеріали встановленим нормам і цінам.
3. Визначити відповідність прямих витрат на заробітну плату встановленій трудомісткості за середньої тарифної ставки.
4. Обчислити загальне відхилення фактичних прямих витрат від планових (нормативних).

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ТЕМА 7. Мінімізація витрат на створення і зберігання виробничих запасів

Питання до семінарського заняття:

1. Мета створення запасів матеріалів на підприємстві. Сутність системи управління запасами.
2. Принципи, яких слід дотримуватися під час вибору методу оцінки виробничих запасів.
3. Методи оцінювання запасів.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Завдання 1. Передбачається протягом місяця планового року відпустити у виробництво 100 т матеріалів. Визначити собівартість матеріалів, відпущених у виробництво протягом кварталу, із застосуванням таких методів оцінювання вибуття запасів:

- а) середньозваженої вартості ;
- б) « перший - перший » (FIFO);

Розрахувати також вартість залишків матеріалів на складі за кожним з названих методів, якщо відомо:

Рух матеріалів	Кількість матеріалів, т	Ціна, грн.
Залишок на початок періоду	30	100
Придбано:		
7.12	50	105
21.12	40	98

Завдання 2. На початок періоду на складі підприємства зберігалось 200 кг металів за ціною 1000 грн. Протягом періоду надійшло 50 кг по 1200 грн. Було відпущено у виробництво 220 кг (у порядку надходження матеріалів). Визначити вартість витрачених матеріалів та вартість залишку сировини на кінець періоду за методом ідентифікованої собівартості.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1. У чому сутність методу ABC?
2. Поясніть сутність XYZ- аналізу.
3. У чому полягає сутність системи управління запасами «точно за часом»?
4. За яких умов доцільно застосовувати метод «перший - перший» (FIFO)? У чому його специфіка?
5. Поясніть сутність методу оцінки вибуття запасів за нормативними витратами.
6. У чому полягають особливості методу оцінювання вибуття матеріалів за середньозваженою собівартістю.
7. У чому полягають особливості методу оцінювання вибуття матеріалів за ідентифікованою собівартістю.
8. Яких принципів слід дотримуватися під час вибору методу оцінки виробничих запасів?
9. За яких умов доцільно застосовувати метод оцінки вибуття запасів за ціною продажу? У чому його специфіка?

Практична частина

Завдання 1. Залишок тканини на складі підприємства на початок періоду оцінюється сумою в 7000 грн., залишок на кінець періоду – 50 м, ціна останньої закупки – 20 грн., надійшло за період тканини на 5000 грн. Вартість витрачених матеріалів (тканини) за методом FIFO за період становить, тис. грн.:

- a) 12;
- б) 11;
- в) 7;
- г) 5.

Завдання 2. Залишок матеріалів на складі підприємства на початок періоду оцінюється на суму 15 тис. грн., залишок на кінець періоду – 10 т, ціна останньої закупки – 50 грн., надійшло за період матеріалів на 5 тис. грн. Вартість залишку сировини на кінець періоду методом FIFO становить, тис. грн.:

- a) 20;
- б) 19,5;
- в) 15;
- г) 5,5.

Завдання 3. На початок періоду на складі підприємства зберігалось 200 т сировини за ціною 25 грн. Протягом періоду надійшло 40 т по 30 грн. та 80 т по 20 грн. Було відпущено у виробництво 120 т. Вартість залишку сировини на кінець періоду за методом середньозваженої собівартості становить, грн.:

- a) 7800;
- б) 5500;
- в) 4875;
- г) 2925.

Завдання 4. На початок періоду на складі підприємства зберігалось 20 кг коштовних металів за ціною 3 тис. грн. Протягом періоду надійшло 10 кг по 2 тис. грн. та

5 кг по 5 тис. грн. Було відпущено у виробництво 32 кг (у порядку надходження матеріалів). Вартість залишку сировини на кінець періоду за методом ідентифікованої собівартості становить, тис. грн.:

- а) 90;
- б) 45;
- в) 20;
- г) 15.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ТЕМА 8. Управління витратами на якість

Питання до семінарського заняття:

- 1 Операційна системи підприємства, форми її адаптації.
- 2 Методи оцінювання проектів капітальних інвестицій.
- 3 Система показників і умов по визначенню економічної ефективності капітальних вкладень і нової техніки.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Завдання 1. Машина поставляється за договором лізингу на 2 роки з наступним викупом. Орендна плата за рік становить 31600 грн., ціна викупу за залишковою вартістю 28400 грн. Дисконтна ставка 18%. Необхідно визначити загальні витрати підприємства на лізинг у теперішній вартості.

Завдання 2. Підприємство планує залучити у виробництво додаткове обладнання вартістю 300 тис. грн. Строк служби обладнання – 6 років. Існує дві можливості профінансувати його придбання. Перша – отримати кредит у банку в розмірі 300 тис. грн. під 30% річних з щорічним погашенням основної суми заборгованості за кредитом рівними частинами впродовж трьох років. Друга можливість – укласти договір фінансового лізингу терміном на чотири роки з щорічними виплатами лізингового платежу; відшкодування вартості лізингового майна відбувається рівними частками; лізинговий процент нараховується за ставкою 25% від залишкової вартості об'єкта лізингу; викуп обладнання здійснюється за його залишковою вартістю на момент закінчення договору лізингу. Дисконтна ставка – 20%.

Необхідно оцінити витрати за кожним варіантом придбання обладнання, порівняти їх і на основі цього прийняти рішення на користь однієї з альтернатив.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1. Назвіть та охарактеризуйте форми адаптації операційної системи.
2. При виконанні яких умов процес адаптації є економічно ефективним, або оптимальним?
3. Яким чином здійснюється розподіл виробництва продукції з мінімальними витратами?
4. Назвіть відомі фінансові альтернативи придбання устаткування.
5. Що являється критерієм вибору оптимальної форми придбання устаткування?
6. Які можливі форми придбання машин та устаткування підприємством?
7. Надайте визначення поняттю «лізинг» та «лізингові платежі».
8. Які відомі обов'язкові складові лізингових платежів?
9. Охарактеризуйте можливі методи нарахування лізингових платежів.

Практична частина

Завдання 1. У зв'язку з організацією виробництва меблів потрібно придбати комплект технологічного устаткування вартістю 500 тис. грн. У підприємства таких грошей немає. Потрібне устаткування можна взяти за лізингом або купити за рахунок кредиту. Кредит на три роки банк надає за плату в 15% річних. Лізингова компанія може поставити устаткування за договором фінансового лізингу на чотири роки з наступним викупом за залишковою вартістю. Річна орендна плата в сумі 160 тис. грн., в т. ч. 70 тис. грн. амортизаційні відрахування, вноситься на початок року. Кредит з процентами за

залишок суми боргу повертається в кінці рок. За роками основний борг погашається таким чином: 1- й – 150 тис. грн., 2- й – 150 тис. грн., 3- й – 200 тис. грн. Дисконтна ставка – 20%. Необхідно:

- 1) обчислити витрати на лізинг і викуп устаткування в теперішній вартості;
- 2) обчислити витрати на купівлю устаткування за рахунок кредиту в теперішній вартості;
- 3) зробити висновок про економічно доцільну форму придбання устаткування за критерієм витрат.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)
1.	Загальна характеристика витрат	4	-	4	-
2.	Концептуальні засади управління витратами на підприємстві	8	-	8	-
3.	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	8	-	8	-
4.	Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	9	-	4	5
5.	Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень	9	-	4	5
6.	Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	9	-	4	5
7.	Мінімізація витрат на створення і зберігання виробничих запасів	9	-	4	5
8.	Управління витратами на якість	9	-	4	5
Разом		65	-	40	25
Самостійна робота		5			
Залік		30			
Всього		100 балів			

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- опрацювання лекційного матеріалу оцінюється в 1 бал;
- ваша присутність та виступ із рефератом (презентацією) на питання самостійної роботи даної теми може принести вам один бал за умови, що відповідь буде змістовною та обґрунтовною;
- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 1 бал.
- для того аби отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам від 4 до 8 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується відповідями на питання викладача за змістом семінару.

Робота на практичних заняттях оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та участь в опрацюванні контрольних питань оцінюється в 1бал;
- опрацювання додаткових літературних та інших інформаційних джерел – 1бал;
- надання правильних відповідей на тестові завдання оцінюється в 1бал;
- виконання на занятті ситуаційних вправ та розв'язування задач може принести вам ще 1 бал;

- якщо при виконанні практичних завдань ви проявите ґрунтовну підготовку, висловите власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача, то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша робота на одному практичному занятті може принести вам до 5 балів. Пропущене заняття відпрацьовується відповідями на питання викладача та виконанням практичних завдань даної теми.

Самостійна робота оцінюється викладачем за виконання завдань згідно запропонованих тем.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється на заліку, на якому ви можете отримати до 30 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Орієнтовний перелік питань до заліку:

- 1 Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства
- 2 Класифікація витрат і їх групування за певними ознаками
- 3 Структура витрат і фактори, що її визначають
- 4 Функціональний аспект системи управління витратами
- 5 Формування планових і фактичних витрат
- 6 Методи формування витрат
- 7 Витрати як база ціни і фактор прибутковості
- 8 Місця формування витрат і центрів відповідальності
- 9 Кошториси центрів відповідальності та підприємства в цілому
- 10 Роль і методи калькуляції
- 11 Охарактеризувати види собівартості продукції
- 12 Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва
- 13 Охарактеризувати структуру і види цін
- 14 Охарактеризувати методи ціноутворення.
- 15 Облік і звітність як елементи контролю витрат

- 16 Методи контролю витрат. Забезпечення контролю за здійсненням витрат підприємства
- 17 Стимулювання економії ресурсів
- 18 Методи оцінювання запасів при їх вибутті
- 19 Сутність і передумови аналізу системи «витрати-випуск-прибуток».
- 20 Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Рекомендована література

Основна

- 1 Великий Ю.М., Прохорова В.В., Сабліна Н.В. Управління витратами підприємства. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2009. 192 с.
- 2 Грещак М. Г. Управління витратами: навч.-метод. Посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ. 2002. 131 с.
- 3 Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. Т.: Економічна думка. 2004. 228 с.
4. Панасюк, В. М. Витрати виробництва в системі управлінського обліку. навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 288 с.
- 5.Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: монографія. Тернопіль: Астон, 2005. 228 с.
6. Рижикова Н.І., Накісько О.В. Управління витратами : навчальний посібник. Харків : ХНТУСГ. 2013. 198 с.
7. Смірнова П. В. Управління витратами: методичні рекомендації та завдання для практичних занять для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства». Харків: ФОП Шейніна О.В. 2016. 87 с.
8. Тарасенко С.І. Управління витратами : навч. посібник. Кам'янське : ДДТУ, 2018.305с.
9. Череп А. В. Управління витратами підприємств харчової промисловості в ринкових умовах.навч. посіб. Х.: ВД «ІНЖЕК». 2006. 360 с.
- 10.Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання: монографія. 2-ге Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. Ч. II. 360 с.
- 11.Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. 2017. 166 с.

Додаткова

- 1 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати».
- 2 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси».
- 3 Атамас П. Й. Управлінський облік: навчальний посіб. К. Дніпропетровськ: Центр навчальної літератури. 2006. 440 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1 Електронні підручники [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://www.alleng.ru/d/econ/econ293.htm>
- 2 Електронні підручники [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.alleng.ru/d/econ/econ116.htm>

